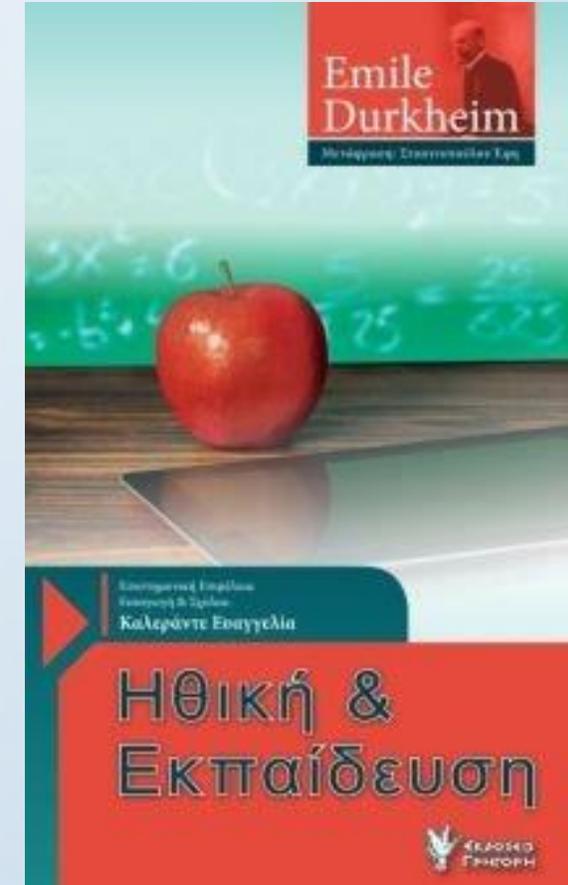
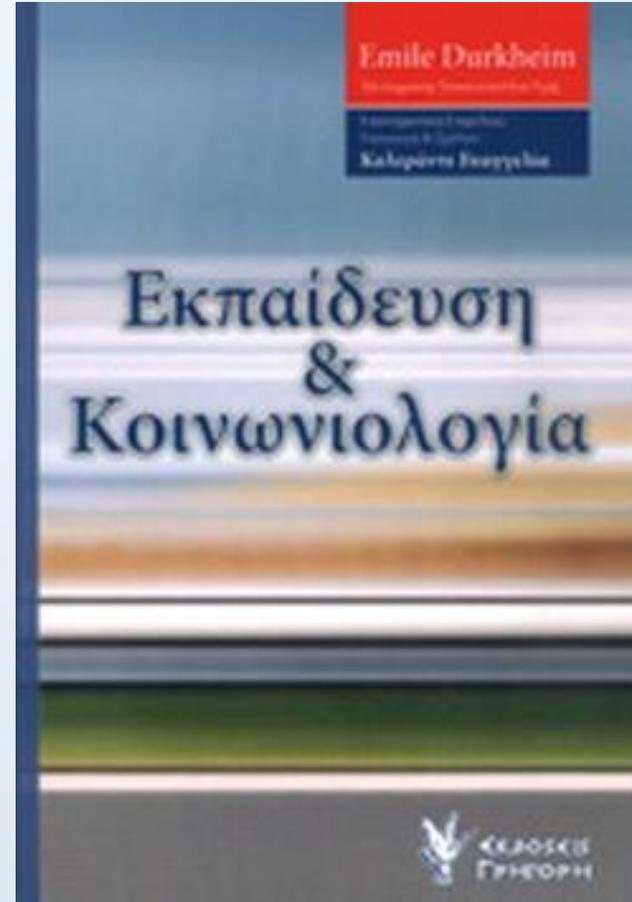

Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

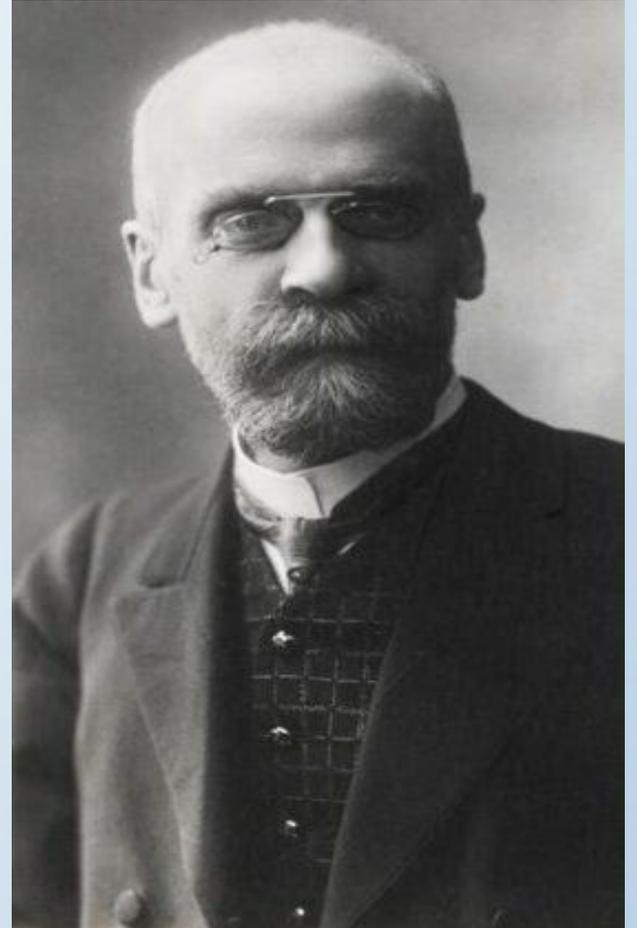
3^η συνάντηση

Το έργο του Durkheim

Βασικά ερωτήματα

- Ποιος είναι ο ρόλος (λειτουργία) της εκπαίδευσης στην κοινωνία;
- Ποια είναι η σχέση κοινωνίας και εκπαίδευσης;
 - Η κοινωνία αλλάζει την εκπαίδευση;
 - Μπορεί η εκπαίδευση να αλλάξει την κοινωνία;
- Μπορούμε να ορίσουμε και να διαμορφώσουμε στην πράξη μια ιδεώδη εκπαίδευση;

Η στόχευση του Durkheim

□ Πρωταρχική του στόχευση: η επιστημονική θεμελίωση της ίδιας της κοινωνιολογίας.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Να καθιερώσει την κοινωνιολογία ως επιστήμη με κύρος ανάλογο των φυσικών επιστημών
2. Να αναπτύξει και να εφαρμόσει τις μεθόδους των φυσικών επιστημών στη μελέτη της κοινωνίας και
3. Να ανακαλύψει τρόπους διασφάλισης της τάξης στον σύγχρονο πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο κόσμο.

Για τη θεμελίωση της κοινωνιολογίας

- ❑ Διακρίνει με σαφήνεια το αντικείμενο της κοινωνιολογίας
- ❑ Αντικείμενο της κοινωνιολογίας → η κοινωνία, η κοινωνική διάσταση των πραγμάτων.

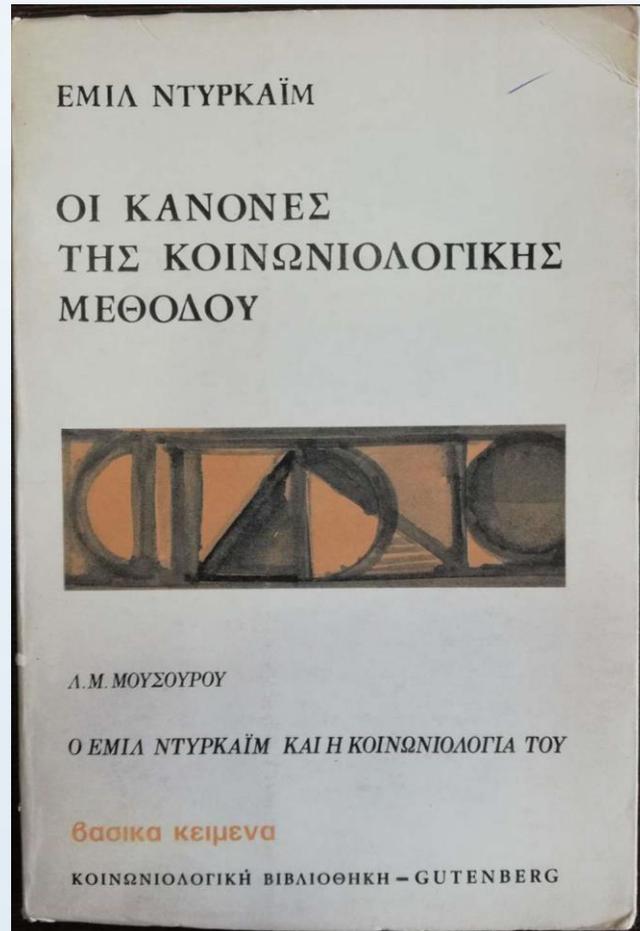
Κοινωνία:

- Συνιστά μια ιδιαίτερη πραγματικότητα η οποία είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη του ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων.
- Υπάρχει και αναπτύσσεται ανεξάρτητα από τον άνθρωπο.
- Προσδιορίζει τον άνθρωπο

Κοινωνία → φύση.

Συνεπώς οι μέθοδοι της σύγχρονης φυσικής επιστήμης μπορούν να εφαρμοστούν και στη μελέτη των κοινωνικών φαινομένων.

Η κοινωνιολογική μέθοδος

□ Ορισμός :

Να ορίσουμε ακριβώς το φαινόμενο που εξετάζουμε

□ Αιτιακή ερμηνεία :

Να ερμηνεύσουμε τη γέννηση του κοινωνικού θεσμού

□ Λειτουργική ερμηνεία :

Να ερμηνεύσουμε τη λειτουργία του κοινωνικού θεσμού

Ορισμός εκπαίδευσης

Εκπαίδευση είναι η δράση που ασκείται από γενιές ενηλίκων σε εκείνους που δεν είναι ακόμα ώριμοι για την κοινωνική ζωή. Σκοπός της είναι να ενθαρρύνει και να αναπτύξει στα παιδιά μια σειρά από φυσικές καταστάσεις, πνευματικές και ηθικές, οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες από αυτήν, από την πολιτική κοινωνία στο σύνολό της και από το ειδικό περιβάλλον στο οποίο αυτά προορίζονται να ζήσουν.

Η αιτιακή ερμηνεία

«Το προσδιοριστικό αίτιο ενός κοινωνικού γεγονότος πρέπει να αναζητηθεί ανάμεσα στα προγενέστερα κοινωνικά γεγονότα και όχι ανάμεσα σε καταστάσεις ατομικής συνείδησης»

(Durkheim 1978, 176)

□ Η κοινωνιολογική εξήγηση της γέννησης ενός κοινωνικού θεσμού

a. δεν συνδέεται με τη βούληση μεμονωμένων ανθρώπων ή συγκεκριμένων ατόμων,

b. σχετίζεται με τις ευρύτερες κοινωνικές δυνάμεις που οδηγούν στη γέννησή του.

Η αιτιακή ερμηνεία της εκπαίδευσης

«[έ]νας παιδαγωγικός μετασχηματισμός είναι πάντα η συνισταμένη και το σημάδι ενός κοινωνικού μετασχηματισμού που τον εξηγεί. Προκειμένου ένας λαός να νιώσει, σε κάποια δεδομένη στιγμή, την ανάγκη να αλλάξει το εκπαιδευτικό του σύστημα, πρέπει να εμφανιστούν ιδέες και ανάγκες τις οποίες το παλιό σύστημα δεν μπορεί πια να ικανοποιήσει. Αυτές όμως οι ανάγκες και οι ιδέες δεν γεννιούνται εκ του μηδενός ... πρέπει στο ενδιάμεσο να έχει υπάρξει μια μεταλλαγή – και αυτήν ακριβώς την αλλαγή εκφράζουν»

(Durkheim 2014, 254)

Βασική παραδοχή:

**Η εκπαιδευτική αλλαγή ακολουθεί πάντα
έναν κοινωνικό μετασχηματισμό**

Η γέννηση της σύγχρονης εκπαίδευσης

- ❑ Τοποθετείται στον πρώιμο Μεσαίωνα
- ❑ Κατάρρευση της Ρώμης
- ❑ Ανάγκη για προσηλυτισμό «βαρβάρων» από την Εκκλησία
- ❑ Μέσω του προσηλυτισμού η Εκκλησία μεταδίδει το αρχαίο ρωμαϊκό πνεύμα.
- ❑ Καθολικά και μοναστηριακά σχολεία → το 1^ο κύτταρο της σύγχρονης εκπαίδευσης

Η σημασία της απαρχής της εκπαίδευσης

Αρχαιότητα

Οργανωτικά:

- ❑ Διαφορετικοί δάσκαλοι χωρίς κάποια σχέση μεταξύ τους

Σκοπός:

- ❑ Δεξιότητες που θα εφοδίαζαν κατάλληλα το άτομο για τον ρόλο του

Μεσαίωνας

Οργανωτικά:

- ❑ Εκπαίδευση στον ίδιο χώρο από δασκάλους που είχαν μια κοινή κατεύθυνση

Σκοπός:

- ❑ Καλλιέργεια της πίστης,
(συγκεκριμένης ψυχικής και πνευματικής στάσης)

Η εκπαίδευση κατά την Αναγέννηση

- ❑ Αναδεικνύονται σημαντικοί παιδαγωγοί (Έρασμος – Ραμπελαί)
- ❑ Καταγγέλλεται ο φορμαλισμός του σχολαστικισμού
- ❑ Αίτημα να καλλιεργείται ολόπλευρα το πνεύμα του παιδιού
- ❑ Έμφαση στις εμπειρικές επιστήμες, στις ξένες γλώσσες, στην ικανότητα λόγου, στην ευγένεια και τους καλούς τρόπους.
- ❑ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον τη ρητορική και τη φιλολογική αξία των κλασικών κειμένων.
- ❑ Η Αναγέννηση αναπτύσσει τον δικό της φιλολογικό φορμαλισμό.

Οι κοινωνικές μεταβολές της Αναγέννησης

□ Η εκπαιδευτική αλλαγή πηγάζει από ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές μεταβολές:

1. Ανακάλυψη της Αμερικής και η διάνοιξη νέων εμπορικών δρόμων
2. Οικονομική ανάπτυξη
3. Ανάδειξη μιας νέας εμπορικής μεσαίας τάξης.
4. Οι πόλεις αυξάνονται και μεγαλώνουν
5. Ανάδυση των εθνών και δημιουργία ισχυρών διοικητικών κέντρων.
6. Μεταρρύθμιση

Η ρεαλιστική παιδαγωγική

- ❑ Προσπάθεια να συμβαδίσει η εκπαίδευση με τις πιο σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες:
 - ❑ Επιστημονική επανάσταση 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα
 - ❑ Κοσμικό χαρακτήρα σύγχρονων κοινωνιών
- ❑ Οι αρχές της εντοπίζονται στο έργο του Κομένιου
- ❑ Δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα το έργο της
- ❑ Δίνει έμφαση:
 - ❑ Στην ανάπτυξη του επιστημονικού πνεύματος
 - ❑ Στη μελέτη της φύσης

Η λειτουργική ερμηνεία

«Η λειτουργία ενός κοινωνικού γεγονότος δεν μπορεί παρά να είναι κοινωνική, δηλαδή να συνίσταται στη δημιουργία κοινωνικά ωφέλιμων αποτελεσμάτων. Αναμφίβολα, μπορεί και συμβαίνει να έχει επίσης αντίκτυπο στην εξυπηρέτηση του ατόμου. Αλλά το ευτυχές αυτό αποτέλεσμα δεν είναι ο άμεσος λόγος της ύπαρξής του ... Η λειτουργία ενός κοινωνικού γεγονότος πρέπει πάντα να αναζητηθεί στη σχέση που έχει με κάποιο κοινωνικό σκοπό»

(Durkheim 1978, 176)

- Αναφέρεται στη λειτουργία του θεσμού εντός της ευρύτερης κοινωνίας.
- Προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο ο κοινωνικός θεσμός εξυπηρετεί τις γενικές ανάγκες του οργανισμού.
- Δεν ενδιαφέρεται για τους σκοπούς και τις επιδιώξεις συγκεκριμένων ατόμων.

Η λειτουργική ερμηνεία στην εκπαίδευση

- ❑ Η λειτουργία της εκπαίδευσης πρέπει να σχετιστεί με τον κοινωνικό οργανισμό και τις γενικές του ανάγκες.
- ❑ Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης διαφοροποιείται ανάλογα την κοινωνία και την εποχή
 - ❑ Μεσαίωνα: θρησκευτική εκπαίδευση με έμφαση στη λογική
 - ❑ Αναγέννηση: στροφή στη ρητορική και στους αρχαίους ποιητές
 - ❑ Σύγχρονη: έμφαση στην επιστήμη και την τεχνική κατάρτιση

Συμπεπώς:

- Οφείλουμε να εξετάσουμε την κοινωνία και τον ρόλο της εκπαίδευσης σε αυτήν.
- Η εκπαίδευση αποτελεί ένα μέσο για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων κάθε φορά κοινωνικών σκοπών.
- Δεν είναι δυνατόν να προσδιορίσουμε λογικά και οριστικά ποια είναι η ιδεώδης εκπαίδευση.

Οι λειτουργίες της εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση έχει ως ρόλο «να δημιουργήσει στο παιδί: 1. Μια ορισμένη σωματική και νοητική κατάσταση, η οποία θεωρείται ότι δεν πρέπει να λείπει από κανένα από τα μέλη της κοινωνίας στην οποία ανήκει, 2. ορισμένες πνευματικές και νοητικές καταστάσεις, τις οποίες η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα (κάστα, τάξη, οικογένεια, επάγγελμα) επίσης θεωρεί απαραίτητες για τα μέλη της ... Η εκπαίδευση δεν είναι, επομένως, για την κοινωνία, παρά το μέσο με το οποίο ετοιμάζει στην καρδιά των παιδιών τους ουσιαστικούς όρους της ύπαρξής της.

(Durkheim 2012, 117-118)

Οι 2 όψεις της εκπαίδευσης

- Κάθε μορφή κοινωνικής οργάνωσης παράγει
 - διακριτές μορφές σκέψης
 - διακριτές μορφές εκπαίδευσης
- Μέσα στην ίδια κοινωνία υπάρχουν διαφορετικά είδη εκπαίδευσης που αντιστοιχούν σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες

1^η όψη: τείνει προς τη διαφοροποίηση και την εξειδίκευση

- Σκοπός της εκπαίδευσης είναι η μετάδοση κοινών πεποιθήσεων, αξιών, στάσεων, συναισθημάτων

2^η όψη: τείνει προς την ομοιογενοποίηση.

Λειτουργία της εκπαίδευσης

- ❑ Κάθε κοινωνία έχει ανάγκη:
 - ❑ από κάποιο βαθμό ομοιογένειας και
 - ❑ από κάποιο βαθμό διαφοροποίησης που εξασφαλίζει τον κοινωνικό καταμερισμό.

Συμπεπώς:

- Οι δύο διαφορετικές όψεις της εκπαίδευσης καλούνται να καλύψουν τις βασικές ανάγκες του κοινωνικού οργανισμού.
- Η λειτουργία της εκπαίδευσης συνίσταται στη συντήρηση και την εξέλιξη της κοινωνίας.

Εκπαίδευση και Κοινωνικοποίηση

- ❑ Κατά τη γέννησή του το παιδί δεν έχει τίποτα κοινωνικό.
- ❑ Ακοινωνητο και εγωιστικό βρίσκεται έξω από το πεδίο της ηθικής
- ❑ Η εκπαίδευση πρέπει να κοινωνικοποιήσει το παιδί, ώστε να καταστεί ικανό για μια ηθική ζωή.
- ❑ Κοινωνικοποίηση : εγχάραξη ενός συστήματος ιδεών, συναισθημάτων και συνηθειών που δεν εκφράζουν την ατομική του προσωπικότητα, αλλά την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει.
- ❑ **Κριτική:** Η κοινωνικοποίηση καταπιέζει την ατομική προσωπικότητα
- ❑ **Απάντηση Durkheim:** Το κοινωνικό άτομο αντιπροσωπεύει ό,τι καλύτερο έχει ο άνθρωπος (ηθική, επιστήμη)

Πώς θα κρίνατε
το έργο του *Durkheim*;

Κριτική αποτίμηση του έργου του Durkheim

Θετική συμβολή

- ❖ Μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε τη βαθύτερη σχέση της σχολικής εκπαίδευσης και των μεταρρυθμίσεων της με την κοινωνική πραγματικότητα και τις μεταβολές της.
- ❖ Μας βοηθάει να σταθούμε κριτικά απέναντι στις αυθορμησιακές παιδαγωγικές προσεγγίσεις

Κριτικές

- ❑ Υποτιμά τις διαφοροποιήσεις και τις συγκρούσεις εντός της κοινωνίας και παραβλέπει το πώς αυτές επιδρούν πάνω στην εκπαίδευση.